

БЪЛГАРСКИ АКАДЕМИИ НА НАУКИТЕ	
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Изходен №	дата 201 г.
Входен № 350	дата 12.10.5 201 г.
Седия 1113, бул. Шипченски проход № 52, бл. 17	
20 08; факс: 02/ 870 21 91	

СТАНОВИЩЕ

на

д.и.н. Любомир Златанов Златев

за дисертационния труд на Стефан Николов Шивачев,
докторант в Института за исторически изследвания – БАН,

Секция „Нова българска история”,

на тема: „*Ролята на Община Пловдив за развитието на града 1886–1944 година*”

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

в научна област 2. Хуманитарни науки,

професионално направление 2.2 История и Археология

научна специалност: *История на България (Нова българска история)*

Стефан Николов Шивачев завършва през 1979 г. магистърски курс по специалност „История” във Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий” и получава квалификация преподавател по история. През учебната 1979/1980 г. е учител по история в основното училище в с. Скуtare, Пловдивска област. От 1980 до 1985 г. работи като журналист в БНТ – Пловдив. През 1985 г. постъпва като уредник в Регионален исторически музей – Пловдив, а от 1988 г. е вече главен уредник. От 1989 г. Ст. Шивачев е научен сътрудник I степен и от 1993 г. досега е директор на музея.

От 2001 до 2017 г. той активно участва в организиране на поредица от научни форуми „Пловдивски приноси”. Изнася доклади на научни конференции по тематика за историята на Българския национален въпрос, за миналото на Пловдив и по музеология. Има 11 научни публикации. Безспорен е също 25-годишният принос на Ст. Шивачев за развитието на РИМ – Пловдив и на музейното дело в Пловдивска област.

Предложената за защита дисертация на Стефан Николов Шивачев е с обем от 335 страници. Тя съдържа увод, предговор, 3 глави, заключение, библиография и приложения. Структурата напълно съответства на изискванията за такъв вид научно изследване.

Няма как да не е актуална дисертационната разработка на Шивачев, защото тя обхваща многостранната дейност на общината на втория по големина град в страната за един значителен времеви период от близо 60 години. Наистина, досега в нашата историография има немалко изследвания за функционирането на общинската институция в по-големите градове. Но следва да се отбележи по-специфичният подход, който той е приложил в своя докторат. За разлика от повечето публикации по тази проблематика, в които акцентът пада главно върху политическия сблъсък между различните партийни представители в общинския съвет, Шивачев, без да игнорира напълно политическото противопоставяне, анализира преди всичко прагматичната дейност на общината, нейния принос за по-успешното развитие на града, както и грешките, които го спъват. Без съмнение, интерпретираната в дисертацията тематика има и съвременно звучене предвид вниманието, което се обръща в наши дни на регионалното развитие и на местното самоуправление, чиито функции не са много по-различни от тези, които е осъществявало то и през изследвания период.

Докторантът показва добро познаване на изследваната проблематика. Направеното историографско проучване, отразено в библиографията в края на дисертацията, свидетелства за това, че той старателно се е запознал с всички по-стойностни публикации по разработваната от него тематика. На тази база задълбоченият анализ, който прави за функционирането на Пловдивската община до към края на Втората световна война, проличава и в направените изводи в края на дисертацията.

Най-общо казано, главната цел, която си поставя докторантът в увода, е да изследва и анализира ролята на Пловдивската община за развитието и подобряването на социално-икономическите условия в града. За осъществяването на тази цел докторантът се ангажира с изпълнението на няколко задачи, които пак в обобщен вид могат да се сведат до следното: да се очертаят спецификите във функционирането на общинското управление в Пловдив, да се покажат отликите от другите големи градски общини в страната, да се акцентира върху далновидността и прагматизма на онези пловдивски кметове, които са допринесли най-много за перспективното развитие на градската среда. Наред с това докторантът цели въвеждането в научно обръщение на издирения от него голям по обем документален материал и извеждането на опита от миналото на втората по големина община в България в контекста на новите условия в общинското управление у нас.

В дисертацията е заявено, че е използван историческият подход, а при анализа на архивния материал – историко-филологичният критичен метод. В хода на изследването е използван най-често сравнителният подход.

Правилно в предговора Шивачев се спира на дейността на общинското управление в Пловдив в периода след Освобождението до 1885 г., т.е. за годините през които градът е столица на Източна Румелия. През този период решаваща е държавната инициатива в подобряване инфраструктурата на града, но едновременно с това са направени първите стъпки в структуриране на отделните служби на местното самоуправление.

Първа глава с четири параграфа разглежда дейността на Пловдивската община след Съединението от 1885 г., т.е. от момента, в който градът вече не е столица, до войните за национално обединение. В тази връзка не може да не се изрази съгласие с извода, направен от докторантът още в увода, че в балканските държави егоизмът на столиците потиска естественото развитие на другите големи градове. Това до голяма степен е вярно не само за Балканите, но и за много други страни. В конкретния случай най-потърпевш в българския вариант се оказва Пловдив.

След Съединението статутът на града е сведен до обикновен окръжен център. Дейността на Пловдивската община се развива вече не според постановленията на Органическия устав на Източна Румелия, а на основание на изискванията на общинското законодателство на Княжество България от 1886 г. В тази глава докторантът акцентира върху три много важни инициативи на Пловдивската община: осъществяването на проекта за водоснабдяването на града, изработването на градоустройствен план и откриването през 1892 г. на Първото българско земеделско-промишлено изложение. Не е пропусната и личностната характеристика на качества на кметовете, които имат безспорни заслуги за модернизиранието на града.

Кризата в Пловдивската община в края на XIX и началото на XX в. правилно Шивачев свързва с кризата в страната, която има и своите видими политически проявления. Засилва се партизанщината в общинското управление и общинската администрация. Експлоатират се общински имоти на концесия на безценица. Протака се проблемът с електрификацията на града и осигуряването му с трамваен транспорт.

Стабилизирането на Пловдивската община докторантът отново свързва със стабилизацията и „златното време“ за българската държава през втората половина на първото десетилетие на XX в. Близо четиригодишното управление на общината от демократите той окачествява като успешно, акцентирайки върху широката благоустройствена програма, която се изпълнява, и общинските грижи, които се полагат за образованието и здравеопазването на гражданите.

Втората глава – „В годините на войните и след тях (1912–1931)“, включва три параграфа. Първият обхваща периода на войните за национално обединение. През тези

години, както докторантът констатира, в Пловдивската община кметът Деньо Манев налага открит корупционен модел. Назначаването на общински служители става изключително на партизански принцип, а общинското управление не прави почти нищо за подпомагане на бедстващите войнишки семейства в града.

Във втория параграф е обхванат периодът на следвоенната криза, време през което управлението на Пловдивската община не успява да се стабилизира. Общинските избори на 7 декември 1919 г. печелят комунистите и се създава т.нар. „Пловдивска комуна“, просъществувала едва около 3 месеца. Въпреки че много бързо разтурва „комуната“ в Пловдив, земеделското правителство не може да осъществи траен контрол върху общинското управление на втория по големина град в страната. Затова си служи с отдавна изпитания метод на контрол чрез тричленни комисии. Правилен е изводът на Шивачев в това отношение, че нямащите никакъв управленски опит активисти на БЗНС, „не оставят никаква следа в управлението“ на Пловдив.

В третия параграф на тази глава докторантът излага аргументи за известни наченки на стабилизация в дейността на общината по време на управлението на Демократическия сговор. Правят се опити да се спре кариерната експлоатация на пловдивските тепета. Въпреки несъгласието на централната власт, в крайна сметка е сложен край на разрушаването на природната среда в града. Полагат се целенасочени грижи за градския театър. Налага се виждането сред общинските съветници, че общината трябва да се превърне в силна стопанска единица, като се изкорени партизанщината в нея. Безспорно най-голям успех за Пловдивската община в края на 20-те години на миналия век е, че успява да завърши електрификацията на града.

Но, разбира се, и през този период вътрешни конфликти в общината има. Именно те стават причина кметът Петър Дренски да си подаде оставката. През април 1928 г. Пловдив е сполетян и от природно бедствие – земетресение. Щетите са за повече от 620 млн. лв. Въпреки трудностите, предизвикани от природното бедствие по време на кметуването на Еню Манев, се приема амбициозна програма за градоустройственото развитие на Пловдив и се прави нужното за популяризиране на общинските инициатива сред гражданството. На 15 юни 1929 г. се подновява издаването на „Пловдивски общински вестник“.

Правилно докторантът периодизира дейността на Пловдивската община в трета глава не според възприетата периодизация на националната история, а от гледна точка на съществената промяна, която налага кметът-демократ Божидар Здравков. Новият кмет застъпва прагматичното начало в общинското управление и решително скъсва с партизанския подбор на общински служители. Шивачев сравнява постигнатото от него с направеното от успешните кметове в други големи градове като София и Русе.

Решават се важни наболели проблеми на Пловдив. Подобрява се и се разширява сградният фонд на общинските училища. Полагат се грижи за екологичното състояние и благоустройството на улиците и кварталите чрез създаденото общинско „Дружество за украса и озеленяване на Пловдив“. Значително е увеличен дебитът на съществуващия водопровод. През 1933 г. се възстановява панаирната традиция в Пловдив, а на следващата година се провежда Първият мострен панаир тук.

Превратът от 19 май 1934 г. докторантът характеризира като силен удар върху общинското самоуправление. С Наредбата-закон за градските общини, според него, деветнадесетомайците налагат „общински авторитаризъм“, тъй като кметът става вече единствен изразител и изпълнител на местната власт.

Въпреки радикалната политическа промяна в страната, пловдивският кмет Б. Здравков запазва поста си. Но в началото на 1935 г. по донос е освободен от длъжност. Твърде скоро обаче, през есента на 1936 г., Б. Здравков отново застава на кметския стол. През това второ негово кметуване, както Шивачев посочва, също се осъществяват

значими благоустройствени инициативи. Поставя се началото на канализацията на града, завършва се строителството на градските хали. През 1936 г. Пловдивският панаир е приет за член на Международната организация на панаирите и на следващата година се открива Първият пловдивски международен мострен панаир. Утвърден е и герб на града.

За съжаление, в периода на Втората световна война Б. Здравков вече не е кмет на Пловдив. Макар и със стабилизирани общински финанси, поради инертността на общинската управа, значими градоустройствени проекти не се реализират.

В заключението докторантът прави два основни извода. Първият, че главна заслуга за развитието и модернизирването на града през изследвания период има местното общинско самоуправление. И вторият, че взаимоотношенията между централната и местната власт зависят от това дали са от една и съща политическа сила или са партийни противници.

Могат да се отбележат и някои пропуски в разработката, които имат главно технически характер и се свеждат до следното: на места се срещат непрецизирани изрази и има какво още да се желае по отношение оформлението на научно-справочния апарат. Но тези пропуски не поставят под съмнение иначе общо доброто качество на дисертацията.

Цялостното впечатление от представения за защита докторат е много добро. Стилът в изложението е научен, ясен и аналитичен. Подобно изчерпателно изследване за такъв голям период от време на дейността на Пловдивската община създава предпоставка и дава възможност в перспектива да се правят нови по-задълбочени проучвания за стопанското развитие и политическия живот в града.

В заключение искам да отбележа, че изтъкнатите по-горе положителни качества на дисертационната разработка показват уменията и качествата на докторанта да се занимава с научна работа. Това ми дава основание да предложа на Уважаемото научно жури да присъди на Стефан Николов Шивачев образователната и научна степен „доктор“ по История на България и лично ще гласувам убедено за това.

гр. Русе
12 май 2018 г.

.....
(д.и.н. Л. Златев)